

שלהי קיץ

סיפור

מאת בן-ציון יהושע

א

הסתו נאבק לשבור את כוחו של הקיץ החם. בשולי הדרכים הלבנים חצבים, שינקו חיים מבצלי ענק הטמונים במעמקי האדמה. הם התפרצו והתוו גבולות בתוך האדמה היבשה והמבוקעת, כאיש שיבה שדוף וקמוט פנים, שרק ניצני זקן מלבין עדיין מותירים בו סימנים קלושים של חיות. באב אל ואד עלה בלהבות השמימה ועמוד עשן שלח הבזקים של ניצוצות אש אל הערב היורד, כמו רכב אש הנוסע בחלל ומותיר אחריו שריוניות שרופות בדרך העולה לירושלים. הפיליפיני מלוכסן העיניים דחף את האלונקה המתקפלת אל פנים האמבולנס, שהדליק את פנסי החרום של מנורה כחולה. הצפירות הנואשות פילסו דרך בעיר פקוקה, הפוחדת שהשד ייצא מן הבקבוק וישנה סדרי עולם. הפיליפיני חיכך את כפות ידיו זו בזו, כמו ביקש להסיר מכפות ידיו זוהמה שדבקה בהן.

עד לא מכבר נסע הקבלן יששכר שמש, הידוע בפי חבריו ומוקיריו בשם סטיב, במרצדס המפוארת שלו, מעלה ריחות של בושם גברי יקר, שעררו האפרפר והמשומן, משוך כזנב שועל בעורפו, כמנהג גברים שאינם מוכנים להשלים עם השלכת, העושה שמות בפדחת ומותירה קרחת יער. אין מראה מגוחך מגבר שפדחתו קירחת ומבהיקה וזנב שועל משתלשל מעורפו כאילו מעולם לא הבעירו את זנבם של שלוש מאות שועלי שמשון בשדות פלשת.

סטיב לבוש היה בסיגנון ספורט אלגנט - מיקטורן בהיר ומכנסיים כהים, חולצה מעוצבת לטעמו ועניבת משי תואמת, ושרשרת זהב וצמיד זהב ונעליים בוהקות כנעליו המבהיקות של רקדן סטפס. מכיס המיקטורן בצבצו עשרות שטרות ירוקים בני מאה, במספרים רציפים, שלא מכבר יצאו מן המטבעה בוויינגטון די. סי., והתחרו בשקלים אדמדמים בני מאתיים, שבני אדם בשר ודם ממעטים לראותם. העיניים הזרות הביטו בקינאה ונשים נמשכו אליו כפרפר אל צוף.

סטיב פתח את יומו, כמה מוזר, בגיחה לרחבת הכותל המערבי. אהבתו לכותל המערבי לא ידעה גבול מאז שהשתתף במלחמת ששת הימים כצנחן ושחרר במו רגליו את הר הבית והכותל המערבי הנספח לו. היו שתלו את אהבתו לכותל בחוב של כבוד שהיה חייב לכותל הזה שמילא את כיסיו. הוא העלה מידי יום את בקשותיו בשיחה מקומית לריבוננו, שלח פקס או תחב פתק בחריץ אבן, כאילו היה זה פתח של תיבת דואר, והמענה החיובי לא איחר לבוא, כי בירושלים פנייה אל בורא עולם נעשית בתעריף של שיחה מקומית בכל שעות היממה.

השומרים פתחו בפני מכוניתו את שערי הרחבה, כאילו היה הוא השר לענייני הכותל המערבי בממשלת ישראל. עד מהרה הושטו כפות ידיהם מול פרצופו כדי לקבל את תרומתו הנדיבה. רבנים ודמויי רבנים שאך זה עתה חזרו בתשובה, לבושים קפטן שחור או גלימה לבנה, זקן ארוך להם עד מותניהם, עטופים בטליתות ומעוטרים בתפילין של ראש ושל יד ולצידם עניי הכותל החמושים בשופרות. ההמון הרב הזה נגרר אחריו כשובל בשמלתה של כלה, הנגררת על ריצפה מאובקת. הוא

לא קיפח אפילו אחד מהם. הם הניחו את כפות ידיהם המגודדות על ראשו וסלסלו ברכות של חנופה. עיניהם יצאו כמעט מחוריהן למראה הטבעות יקרות הערך המקשטות את אצבעותיו המטופחות ואת ציפורניו המשווייפות של סטיב, שהרי לא עבר שבוע מבלי שקיבל טיפול נאות אצל הקוסמטיקאית שלו. בעלי תקיעה תקעו בשופרות והרטיטו את ליבו הרחום עד שלא קיפח גם ישיבות, בתי-כנסת ובתי תמחוי שנציגיהם התדפקו על דלתותיו השכם והערב.

תפילתו היומית החרישית מול אבני הכותל השרתה בו ביטחון שהוא מוגן מכל רע, שהרי משלם הוא כמעט מדי יום את חלקו לשליחיו של אלוהים עלי אדמות. ליתר ביטחון, שרשרת זהב כבדה, שהסתתרה במעמקי חזהו השעיר, נשאה 'חמסה' מוזהבת כהגנה מפני עין רעה ומרעין בישין.

משמילא את חובתו לשליחי האל עלי אדמות ופרס שלום ליונים המסתתרות בחגווי האבנים ההרודיניות, שב ועלה על המרצדס והפליג כקברניט אל אחד מאתרי הבנייה שלו ואל הדירה לדוגמה, שתה קפה בחברת המוכרות הצעירות והנאות שלו. בעונג שמע על תנועת מכירה שקצב הבנייה אינו מצליח להדביק אותה. זה מכבר אימץ רעיונות של יועציו הכלכליים שהצמיחו לו כנפיים אל מחוזות רחוקים. הוא דיבר על פרויקטים בקנה מידה בינלאומי, שכללו הלוואות מהבנק העולמי ועל השקעות במדינות העולם השלישי, לרבות השתלטות על אתרי נפש באגן הים התיכון והקמת בתי הימורים. כשנטפל אליו דייר נרגן שהתלונן על איכות הבנייה, הוא נחלץ כשועל בכרם: 'מה אתה רוצה ממני? אני בסך הכול פקיד קטן בחברה! תפנה לזה שלמעלה', אמר והצביע על הרקיע הכחול שמעליו, ומייד שב וקרץ קריצה ערמומית אל הפקידות הצעירות. זה מכבר הוא הפסיק לטפס על פיגומים, כדי שחלילה לא ידבק בו שמץ רבב. אם חלילה ישמט מן הסולם מי ינהל את האימפריה האדירה שלו?

ב

בנעוריו היה סטיב פועל בניין זוטר. אז התאים לו השם יששכר שמש, שהעניקו לו הוריו. שם ההולם מי שעובד כמו חמור 'מצאת החמה ועד צאת הנשמה', כפי שאומרים במחזותינו ובעצם עובדים בהתנדבות כי משכורת מקבלים בין כה וכה. באותם ימים הוא טיפס על סולמות ופיגומים כאיילה שלוחה ונשא על גבו אל הקומות העליונות שקי מלט ופחי סיד וחומרי בנייה אחרים ולטש עיניים מלאות קינאה בטפסנים, בבנאים, ברצפים ובטייחים, שמשכורתם הייתה גבוהה משלו. לא היה מאושר ממנו כשאיפשרו לו לנסות את כוחו באחת מאותן אומנויות של פועלי בניין. הוא לא רק חלם לבנות את הארץ, אלא חלם להיות קבלן עשיר ובעל נכסים. כאילו לא היה לו די במשאות שנשא כל היום, בערבים הלך להרים משקלות בי.מ.ק.א. שעה שחבריו הלכו, לדבריהם, להרים נערת חשק נאה. הוא גם מצא זמן לשאת את סימי אוחיון, אישה קטנה ועגלגלה ששדיה ובטנה התאחדו ליישות אחת. הוא הצליח לקבל משכנתא הגונה ורכש דירת שני חדרים בבית אפור בשיכון מפונים בקריית היובל. באין כסף לכרטיס קולנוע הוא הלהוליד ילדים מקיר לקיר עד שהקירות זעקו 'די!'

מלחמות - עד כמה שנשמע מוזר - אינן גורמות להרס אלא גם לתנופת בניין. בצד עוני ומחסור המלחמות הפכו עשירים מופלגים לעניים מרודים ועניים ואביונים מרודים שהיו לבעלי יוזמה הפכו לבעלי ממון, לרוב על חשבון הקופה הציבורית. מלחמת ששת הימים מצאה אותו כקבלן שיפוצים זוטר שבקושי הביא לחם לביתו. בדרך לא מובנת הוא קיבל מממשלת ישראל זיכיון השיפוץ של דירות שנפגעו בהפגזה הירדנית הקצרה על ירושלים. זאת הייתה הזדמנות חגיגית לכל הירושלמים לשפץ את בתיהם שנפגעו במלחמת העצמאות ויש אומרים במאורעות תרפ"ט ותרצ"ו וזקני ירושלים אף הפליגו לימי מלחמת העולם הראשונה. הקופה הציבורית שילמה לו בעין יפה ברוחב לב וברוחב יד. עד מהרה למד את הדרך לעושר: 'תחיה ותן לחיות'. הוא שילם לבעלי השררה ואלו גמלו לו עשרת מונים. עד מהרה הוא היה מלך בשוק העבדים. אויבים מאתמול היו לבוני המולדת. קופתו הלכה והתמלאה. מהר מאוד הוא הפסיק להניף פטיש, מרית ומברשת וציפורניו האכולות התחילו חיים חדשים של פינוק. כפות ידיו הקשוחות הלכו והתרככו בקרמים וריחות משובחים של 'אפטר שייב' עלו ממנו כאילו היה מזבח הקטורת. סטיב העסיק עשרות פועלים ערבים, שקיבלו מעט ונתנו הרבה. במקום להפקיד את הכספים בבנק קנה בכל פינות העיר קרקעות ובתים מטים לנפול. הבתים הללו נמחקו ותחתם קמו בתי קומות. בנקים הציפו אותו בסכומי אשראי דמיוניים. הוא כבר לא היה יששכר שמש הקבצן אלא 'סטיב', בונה העיר, שם שיש בו מטעמו ומריחו של העולם הגדול.

פעם אחר פעם סיפר כי בימי העוני והמחסור לא היה לו כסף לקנות מנת פלאפל. ביאשוו הלך לבית הכנסת, הניח מטבע בפתחה של קופת צדקה והתחנן: 'כסף הולך לכסף, כסף הולך לכסף' וציפה שהמטבעות שבקופה יידבקו למטבע שלו, אך לאכזבתו הקופה לא רק שלא תרמה לו אלא גם המטבע שלו נפלה שדוד אל מעמקי קופת הצדקה והוא הלך לישון רעב. הלקח המידי היה שמעט כסף הולך אל הרבה כסף. עד מהרה הבין, כי רק עניים יכולים לחלום על עושר דמיוני ולהמציא סיפורים על עניים ועשירים. בלילות חלם ובבוקר ניסה למצוא את פשרו של חלום ולהפכו למציאות. המציאות הולידה עוד מתעשר חדש.

ג

אט אט נעלמה מחלומותיו אשתו הקטנה סימי, ששנים של מחסור נתנו בה אותותיהן והיא ניסתה להסתיר את פגעי הטבע בניתוחי אף ובמתיחת פנים וצוואר בשאיבת שומן ובחסימת מלתעות. היא הייתה אשת קבלן טיפוסית, עדויה זהב ויהלומים ובשמלות מנקרות עיניים ממיטב בתי האופנה והדיפה ריחות של בשמים יקרים, אך לא היה לאל ידה להסתיר את אותות הזמן והמצוקה. שיערה, בעל העבר השחור, התהדר בבלונד הזועק עד לב השמים. הם התגוררו בדירת גג באזור יוקרה, שהייתה צירוף מוצלח של כמה דירות גג. חוסר הביטחון של סימי נעלם לחלוטין והיא הייתה אורחת רצויה בחוגים חברתיים שמדורי הרכילות אהבו להתעסק איתם. בכל הזדמנות היא סיפרה בשבחיו של סטיב שלה והיה בה את העוז והחוצפה להעליב פרופסורים מכובדים, שלדבריה במשכורת החודשית שלהם היא בקושי קונה פיצוחים לשבת. הם לא יכלו להתפאר בדירה יוקרתית

כשלה, בריהוט ובעיצוב המיוחד בסגנון פסבדו-רנסאנס, שהתנאה בציורים שנרכשו בהון עתק במכירות פומביות.

הוא, שהלך והתעגל ושריריו מימי ימק"א הפכו למפלי שומן, הביט בסימי ונפשו יצאה אל 'בשר טרי', נערות חטובות גיזרה שגילן כגיל בנותיו, שהטבע הוסיף להן במקום שראוי להוסיף וגרע מהן במקומות שראוי לגרוע. בגילן הצעיר הן ידעו והעזו מה שסימי אשתו לא למדה ולא תלמד כל חייה. זה מכבר היא הייתה עליו לטורח עם בעיות של גידול ילדים. הוא היה סבור שהכסף יענה את הכול. בדמיונו ראה את סימי נעלמת מתמונת חייו ואת מקומה תופסות יפהפיות צעירות.

בין הכתלים הנבנים של רבי הקומות לבין הכותל המערבי הוא העלה אותן למכונות. ריחות הבשמים היקרים שעמדו תדיר במכונותיו טשטשו לחלוטין את ריחות הבנזין ושמן המנוע. הוא אהב במיוחד שהנערות הצעירות הללו רבו ביניהן על חסדיו. הן העדיפו אותו על פני לקוחות צעירים וחסרי ניסיון שהפרוטה אינה מצויה בכיסם. הוא הפליג איתן לדירת חשק שבנה במרומי אחד ממגדלי השן שלו. פעמים שהפליג איתן למלונות שבבעלותו בערי הנופש של ישראל וכשאלה נמאסו עליו המריא למלונות הימורים באגן הים התיכון, שהיה מבעליהן. הוא היה מוצף בכרטיסי טיסה ובשוברי לינה ואירוח בטובים שבמלונות, שניתנו לו חינם אין כסף בזכות היותו מהמר כפייית. הוא הותיר בקזינו סכומים בני חמש ושש ספרות. הכסף שזרם לכיסו גם ברח מבין אצבעותיו, כאילו היה ערימת חול על שפת הים, הנשמטת לאיטה מבין האצבעות כשעון חול. עלמות החן החניפו לכישוריו המיניים והוא היה גאה בעצמו וראה בחיים המתוקים פיצוי ותמלוג על ילדות קשה ועל נעורים קשים עוד יותר. ברוחב לב הוא הותיר בארנקן של נערות החשק ערימות של שטרות מבלי שמנה אותם ומבלי שזיהה את צבעם. הוא שילם להן באותה שלוות נפש שתרתם למשרתי אלוהים בכותל המערבי, לאשתו סימי ולילדיו.

סימי ידעה על תעלוליו של סטיב, אך ידעה שמאבקה לא ישא פרי וידה תהיה על התחתונה. עורכי הדין שלו כבר ידאגו שהיא תיעלם מעל פניו בחוסר כל. היא הביטה בחולצות המשוחות בשפתון, בטביעות שפתיים פראיות בצווארו של סטיב. לא אחת היא חלמה על דיון נוקב בבית הדין הרבני, אך החשש שלה מפני פגיעה באיכות החיים שלה מנעה בעדה. בשבתות עיינה בטור ההצעות של מאהבים צעירים המציעים את שירותיהם בעבור בצע כסף. ככל שתרבה במחיר הם ידעו להחניף לה ולהיטיב עימה. תחושת נקם מילאה אותה וכמעט חייגה, אך החינוך השמרני שגדלה עליו והחשש לפגוע בילדיה שמרו אותה מפני היסחפות מרחיקת לכת.

היא הירבתה ללכת אל מקובלים, לקוראים בכף יד, בקפה ובקלפים ולבעלת כשפים אחת מיפו היודעת להחזיר אהבות אבודות. היא שילמה במיטב כספה ובתמורה קיבלה שיקויים שהשקתה בהם בהסתר את סטיב וקמיעות שטמנה בדש בגדיו של סטיב. באורח פלא, סטיב השתנה ללא הכר. מזה כמה שבועות לא יצא מהבית וישב בוהה מול מסך הטלוויזיה. עד מהרה נשמת ראשו על חזהו בנים ולא נים ונחירותיו התגלגלו. הילדים הבחינו בשינוי שחל באביהם. כשניסו להעיר אותו הוא הביט בהם בעיניים בוהות.

השבוע קם סטיב בבוקר מוקדם, נטל טלית ותפילין והלך לבית-הכנסת.

יום אחד פרש מן העסקים. סגר חוב עם מס הכנסה ומס קניה. מכר במחירי הפסד אתרים ועסקים פורחים. הוא נתקף בדיכאון. לקוחות שביקשו את עזרתו אמר שפרש מן העסקים.

רגליו נעשו כבדות. הוא נאחז בחלקי ריהוט בבית כדי להתקדם מיעד ליעד. חדל להשתלט על הפתחים. עולמה של אשתו נחרב. את נפילתו של בעלה היא מפרשת בעצלנות. שייצא שיטייל. אין לנו מזומנים. אין מאיפה לשלם לוועד הבית ולמיסים. במאמץ עילאי הוא יוצר למכולת שממול וקונה בהיחבא כמויות אדירות של שוקולד וממתקים. הוא תופח ועולה במשקל הר אדם. המכנסיים זה מכבר אינם נרכסים. החולצה מבקשת להתפוצץ.

בשקט היא מוציאה למכירה בזה אחר זה ציורים וחפצי אמנות. יודאיקה. האיש ששלט בבית כאדון בעל כוח וסמכות מותקף מבוקר ועד ערב בשאט נפש של האישה. רוב שעות היום עיניו עצומות. כשהוא פוגש את אחת מן המאהבות שלו בעבר הוא פוקח את עיניו לרווחה. אני סוגר את העיניים כשהאישה על ידי. אני פותח אותן כשהיא מסתלקת.

היא מתחילה לפרוח כשהבעל אושפז בפעם הראשונה לחודש ימים לסידרת בדיקות בהדסה. תחילה מביאה פיליפינית הביתה, אבל החולה אינו מרפה מידה. עד מהרה נשלחת הפיליפינית ומובא הביתה צעיר פיליפיני שעוד לא מלאו לו שלושים. חלק ורך כמו נערה. עיניים מלוכסנות ועצמות לחים בולטות. מראה מטעה של גבר חזק המסוגל לטפל בפציינט. להובילו בעגלה למקלחת ולטפל בו כאילו היה תינוק.

בערב הוא מגיע הביתה. מתקלח ומתבשם ויושב לצידה של בעלת הבית וצופה בטלוויזיה.

מתלוננת על כאבי גב והוא מעסה אותה מכף רגל ועד ראש. היא חוזרת לתחייה מחודשת. היא מעסה אותו ומבחינה בהתעוררות שלו. "הוא כבר לא גבר", היא אומרת לפיליפיני.

הבעל חוזר הביתה ושומע את הגניחות...